

İSLAMİ SİGORTACILIK (TEKAFÜL) ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ

Bibliometric Analysis on Islamic Insurance (Takaful)

FATİH KONAK

Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi - İşletme Bölümü - Muhasebe Finansman Anabilim Dalı, Çorum Türkiye
Asst. Prof. Dr., Hitit University, Economics and Administrative Sciences Faculty, Department Management, Accounting Finance, Çorum, Türkiye

fatihkonak@hitit.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-6917-5082>

YASEMİN DEMİR

Dr., Çorum, Türkiye

yaseminaydndmr@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7383-5541>

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Makale Türü /Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi /Received: 11 Ocak 2023

Kabul Tarihi/Accepted: 8 Mayıs 2023

Yayın Tarihi/Published: 30 Haziran 2023

ATIF/CITE AS:

Konak, Fatih – Demir, Yasemin, “İslami Sigortacılık (Tekafül) Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz”, *Hitit İlahiyat Dergisi*, (Haziran/June 2023) 22/1, 11-46. <https://doi.org/10.14395/hid.1232415>

Yazar Katkıları: %50- %50

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem (editörler - yayın kurulu üyeleri) içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak (turnitin) intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim: ilafdergi@hitit.edu.tr <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hid>
Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Author Contributions: %50 - %50

Review: Single anonymized - Two Internal (Editorial board members) and Double anonymized - Two External Double-blind Peer Review

Ethical Statement It is declared that scientific and ethical principles have been followed while conducting and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Complaints: ilafdergi@hitit.edu.tr - <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hid>

Conflicts of Interest The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyright & License Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Bibliometric Analysis on Islamic Insurance (Takaful)

Abstract

The idea of Islamic economic order, which may be defined as an economic system that operates in complete conformity with Islamic tradition and religion, is steadily becoming more and more popular and diverse. The utilization of financial tools and fundamental strategies created from the standpoint of Islamic law is highlighted in Islamic Finance at this stage. Basic financial needs nevertheless exist among market participants, just as they do in traditional financial markets, despite the fact that interest, *garar*, and gambling bans are all taken into account as part of Islamic finance's major principles. Islamic financial instruments are being currently produced as an alternative to standard financial instruments to fulfill the demands in other sectors including money and capital markets. In this context, Takaful (Islamic insurance) has been developed as an alternative to insurance transactions applied using traditional methods, in an effort to try and eliminate risk, to find a cure for the future's uncertainty, and to prevent the interruption of both individual and commercial activities, within the confines of Islamic law. In contrast to conventional insurance, Takaful (Islamic insurance) operates within the bounds of its own principles and norms and is free from elements like interest, risk, and gambling that are against Islamic law. Islamic insurance is founded on the tenets of using non-interest market mechanisms to evaluate premiums obtained from shareholders and insured parties, aiding one another, and choosing economic assets that are not deemed immoral or improper in situations for which insurance coverage is provided. Islamic insurance comes in a variety of forms, each with its own guiding principles. Although all of these models adhere to the sharia-compliant contract forms, the *wakalah*, *mudaraba*, and hybrid models are the most often employed ones (mixed *takaful*, which is a combination of these two models). While the relatively constant size of the Takaful markets between 2015 and 2019 is noticeable, it is important to recognize that this size may expand quickly in the years to come. Also, the Middle East and North African nations of Saudi Arabia, the United Arab Emirates, Qatar, Kuwait, Bahrain, Oman, Iran, and Egypt top the list of places where these applications are most often utilized. The *takaful* industry in Turkey now has a fund size of more than 2 billion USD. Given the recent growth of attention in Islamic insurance as well as the market's potential for expansion, both the methodologies and the instruments produced have been broadened, and the number of scholarly publications has expanded. The research's objective is to analyze the academic literature on Islamic insurance in the WOS database using bibliometric and visualization techniques, and to present a contextual analysis. Tables were used to convey information about the years, number of citations, authors, subject areas, categories, and nationalities of the research on the topic. The VOSViewer tool was also used to illustrate the analyses. The findings demonstrate that the least studies were conducted in 2010, and the most were completed in 2019. The greatest number

of articles were published in the field of takaful. In addition, it has come to light that Malaysia is the country with the highest number of papers published worldwide. The most popular keywords were Takaful, Islamic insurance, and Islamic finance, Malaysia produced the most articles in the nation mapping, and Billah was the most referenced author with the strongest links, according to the visualization data. When we look at the research as a whole, we can see that the market participants' interest in the expanding Takaful industry has grown in this direction in academic studies, which means that both theoretical and practical applications are moving in the same way.

Keywords: Islamic Finance, Takaful, Islamic Insurance, Bibliometric Analysis

İslami Sigortacılık (Tekafül) Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz

Öz

İslam dini ve gelenekleri ile tam bir uyum içinde çalışan İslam ekonomisi , giderek yaygın bir kullanım alanı ve çeşitliliğe erişmektedir. Bu noktada, İslami Finans ise, İslam hukuku perspektifinde geliştirilen finansal enstrümanların ve temel yaklaşımların kullanıldığı finans çevresini öne çıkarmaktadır. İslami finansın temel argümanları arasında faiz, garar ve kumar yasakları bir bütün olarak ele alınsa da geleneksel finans piyasalarında olduğu gibi temel finansal gereksinimler piyasa katılımcıları için de varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Para ve sermaye piyasalarında olduğu gibi diğer alanlarda da ihtiyaçların giderilmesi için geleneksel finansal enstrümanlara alternatif İslami finansal enstrümanlar her geçen gün geliştirilmekte ve bu piyasalarda derinlik ve genişlik artmaktadır. Bu çerçevede, riskin ortadan kaldırılmaya çalışılması, geleceğin belirsizliğine bir nebze de olsa çare bulabilmek ve bireysel/ ticari faaliyetlerin sektöre uğramaması amacıyla geleneksel yöntemlerle uygulanan sigortacılık işlemlerine bir alternatif olarak, İslami hukuk kuralları dahilinde, Tekafül (İslami sigortacılık) geliştirilmiştir. Tekafül, geleneksel sigortacılığın aksine, İslami kurallara aykırı olan faiz, risk ve kumar gibi etmenlerden arındırılmış, kendine özgü prensip ve kurallar çemberinde hareket eden sigortacılık türüdür. İslami sigortacılık, sermayedar ve sigortalılardan toplanan primlerin faiz dışı piyasa enstrümanları ile değerlendirilmesi, yardımlaşma amacının bulunması, sigorta teminatı verilen konularda gayri ahlaki ya da meşru görülmeyen iktisadi kıymetler için seçici davranılması ilkelerine dayanmaktadır. İslami sigortacılığın birçok farklı modeli ve her birinin kendine has çalışma prensipleri bulunmaktadır. Bu modellerin hepsi şeriata uygun olarak belirlenen sözleşme şekillerine göre dizayn edilirken, en yaygın kullanılan modeller vekâlet, mudarebe ve hibrit (bu iki modelin birleşiminden oluşan karma tekâfül) sistemlerdir. Tekafül piyasalarında, 2015-2019 yılları arasında neredeyse stabil bir büyüklüğün varlığı göze çarparken, sonraki süreçte ve gelecek dönemlerde hızlı bir yükseliş potansiyeline sahip olması dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu uygulamaların yaygın kullanıldığı bölgelere baktığımızda, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Kuveyt, Bahreyn, Umman, İran, Mısır ve GSS hariç diğer Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye özelinde ise, tekafül sektörünün fon büyüklüğü 2 milyar ABD dolarını geçmiştir. Son yıllarda İslami sigortacılığa artan ilgi ve piyasanın büyüme potansiyeli dikkate alındığında, hem geliştirilen yöntem ve enstrümanlar çeşitlenmekte hem de akademik düzeyde yayınlar artmaktadır. Bu kapsamda, araştırmanın amacını, İslami sigortacılık

literatürünün WOS veri tabanında bibliyometrik ve görselleştirme analizi ile incelenerek akademik yazın anlamında bir durum tespitinin ortaya konması oluşturmaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmaların yılları, atıf sayıları, yazarları, konu alanları, türleri ve ülkelerine göre bilgiler tablolar aracılığı ile aktarılmış, aynı zamanda bu bilgiler ışığında co-occurrence (birlikte bulunma), ülkelerin haritalaması (Bibliographic coupling) ve ortak atıf (Co-Citation) analizleri de VOSViewer programı kullanılarak görselleştirilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, en çok çalışmanın 2019, en az çalışmanın ise 2010 yılında yapıldığı görülmüştür. En çok makale türünde yayın yapıldığı, ilk sırada yer alan ülkenin de Malezya olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda görselleştirme sonuçlarına bakıldığında, en sık tercih edilen anahtar kelimelerin *takaful*, *islamic insurance*, *islamic finance*, olduğu, ülke haritalamasında en çok yayının Malezya'da yapıldığı, en çok alıntı yapılan ve en yüksek bağlantı gücü olan yazarın Billah olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmayı bir bütün olarak ele aldığımızda, büyüyen Tekafül sektörüne piyasa katılımcıları tarafından gösterilen ilginin artması gerçeğiyle birlikte, akademik çalışmaların da bu yönde yükseliş gösterdiği, bir başka ifade ile teorik ve pratik uygulamaların eş yönlü hareket ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslami Finans, Tekafül, İslami Sigortacılık, Bibliyometrik Analiz

Giriş

İslam ekonomisini en genel çerçevede, İslam dininin kuralları ve gelenekleri ile uyumlu ekonomik düzen olarak ifade etmek mümkündür. Bu noktada, İslam ekonomisinin kapsayıcı niteliği dikkate alındığında, İslami finansın da bu kavram içinde bulunduğunu söylemek yerinde olacaktır. İslami finans, İslam hukuku kuralları çerçevesinde oluşturulan finansal enstrümanların ve temel ilkelerin kullandığı finansal yapıyı işaret etmektedir. Temel olarak İslami finansın, verilen borçtan getiri elde edilmesi yasağına dayandığı söylenebilir.¹ Ayrıca, kumar, garar, riskten kaçınma, faiz gibi olguların dışlandığı bütünsel bir sistemdir. İslami finans, geleneksel finans anlayışından, İslami bakış açısı, kullanılan araçlar ve öz itibarıyla farklılaşsa da temel finansal gereksinimler piyasa katılımcıları içinde varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Para ve sermaye piyasalarında olduğu gibi diğer alanlarda ihtiyaçların giderilmesi için geleneksel finansal enstrümanlara alternatif İslami finansal ürünler her geçen gün geliştirilmekte ve bu piyasalarda derinlik ve genişlik artmaktadır. Bu noktada insan doğasının gereği olarak, riskin asgariye indirilmeye çalışılması, geleceğin belirsizliğinin bir nebze de olsa giderilmesi adına ve hem bireysel hem de ticari faaliyetlerin sektöre uğramaması amacıyla sigortacılık kavramı kendini göstermektedir. Bütün bu ihtimaller altında insanların kendilerini güvende hissetmeleri için çeşitli yöntemler geliştirilse de sigorta sistemi ile durumu güvence altına alma güdüsü kendini öne çıkarmaktadır. Terminolojik olarak sigorta sözleşmeleri, ücret karşılığı, çeşitli risk ve tehlikeler karşısında ortaya çıkabilecek hasarları engellemek ya da azaltmaktadır.²

İslam hukuku açısından sigortacılık sistemine bakılacak olursa, İslam alimleri arasında sigortacılık ile ilgili çeşitli tartışmalar çıkmış, bu doğrultuda sigortanın helal-haram olduğu konusunda farklı fikirler ortaya konulmuştur.³ İslam dinine tabi olanların, Allah'ın emir ve yasaklarına göre hayat şartlarını belirlemeleri, geleneksel manadaki sigortacılığın ise İslam hukukuna aykırı yönlerinin varlığı göz önüne alındığında, alternatif olarak İslami sigortacılık sistemi gelişmesi doğal bir sonuç olmuştur. Genel perspektifte İslami sigortacılık kavramı, geleneksel finans anlayışı içerisinde dinen sakıncalı olabilecek durumların varlığından arındırılmış bir sigortacılık faaliyeti olarak değerlendirilebilir. İslami sigortacılık, 'Tekafül' ve 'faizsiz sigorta' olarak da adlandırılmaktadır. Gönüllülük esasına dayanan Tekafül, dayanışma ve

¹ Muhammad Ayub, *İslami Finansı Anlamak*, çev. Suna Akten Çürük - Raif Parlakkaya (İstanbul: İktisat Yayınları, 2017), 81.

² Ramin Cooper Maysami - John Joseph Williams, "Evidence on the Relationship Between Takaful Insurance and Fundamental Perception of Islamic Principles", *Applied Financial Economics Letters* 2/4 (2006), 229.

³ Maysami - Williams, "Evidence on the Relationship Between Takaful Insurance and Fundamental Perception of Islamic Principles", 229.

karşılıklı güven olarak da ifade edilebilmektedir.⁴ Bu kapsamda, Tekafül veya İslami sigortacılık anlayışı piyasalarda talep gören bir yaklaşım olması ve akademik yazında bu konu etrafında yapılan çalışmaların yoğunlaşması bu araştırmanın ana motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı, İslami sigortacılık (Tekafül) alanında yapılan akademik çalışmaları WOS veri tabanından hareketle inceleyerek bibliyometrik ve görselleştirme analizi yapmaktır. Konunun derinlemesine irdelenebilmesi için VOSviewer programından faydalanılırken, Tekafül özelinde literatür farklı yönleriyle detaylandırılmıştır. Araştırma içeriğinde öncelikle, İslami finans ve İslami sigortacılık konularında bilgi verilmiştir. Sonrasında, bibliyometrik analiz için kullanılan yöntemden bahsedilirken, elde edilen çıktılardan analizi takiben yapılmıştır.

1. İslami Finans ve Sigortacılık

Araştırmanın bu bölümünde, genelde İslam ekonomisi, özelde ise İslami finansla alakalı temel kavramlar, İslami finansın gelişim süreci, kullanılan finansal enstrümanlar hakkında kısaca bilgi verilirken, araştırma konusu olan Tekafül (İslami sigortacılık) hakkında ise daha detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

Enflasyon, kaydi para, hisse senetleri, karmaşık türevler ve kağıt para yaşantımızın bir parçası haline gelmiştir. Köprülerin, otoyolların, tünellerin inşa edildiği; krom, çelik, bakır, gümüş, nikel fiyatlarının finansal piyasalarda belirlendiği günümüz koşullarında, İslam dünyasının inançları çerçevesinde nasıl bir ekonomik sistem kurulmasının gerekli olduğu, İslam düşünürlerinin tartıştığı önemli bir konudur. Bu tartışmaların sonucu ise “İslam ekonomisi”nin doğmasına neden olmuştur.⁵ İlk defa Seyyid Ebu'l-A'la Mevdudi (1903- 1979) tarafından 1960'lı yıllarda ortaya atılan İslam ekonomisinin kavramsal boyutu, aslında genel ekonomik konjonktüre tepki olarak doğmuştur.⁶ İslam ekonomisi, Müslümanlar tarafından “İslam din ve gelenekleri ile uyumlu ekonomik düzeni teşvik” olarak tanımlanabilmektedir.⁷ Daha geniş bir anlatımla, İslam ekonomisi kavramını, bir toplumdaki erkek ve kadınların ekonomik hayat içerisinde varoluşlarını düzenleyen ve her adımda rehberlik sağlayan, sosyal ve hukuksal olduğu kadar hayatın her kademesinde İslami kuralları ön planda tutan temel bir çalışma alanı olarak ifade etmek mümkündür. İslam ekonomisinin referans aldığı ana kaynaklar Kur'an ve Sünnettir. Kıyas ve İcma ise tali kaynaklar

⁴ Yusuf Üstün, “Sigorta, Tekâfül ve Kooperatif Sigortacılığı”, *Karınca Dergisi* 80/927 (2014), 6.

⁵ Atıla Yanpar, *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar* (İstanbul: Scala Yayıncılık, 2015), 39.

⁶ Abdulkadir Atar, “Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye’de İslami Bankacılığın Genel Durumu”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 4/6 (2017), 1030.

⁷ Vikipedi. “İslam Ekonomisi”. (Erişim 6 Aralık 2022).

olarak değerlendirilmenin ötesinde özellikli durumları açıklamada destek sağlayarak temel kaynakların yanında yer almaktadır. İslam ekonomisi İslâm tarihi boyunca geliştirilen kurumları, iktisadi mefhumları ve olayları izah edebilmek için araç olarak istatistik disiplininin, iktisadi ilişkileri ele alması ve günümüze ne şekilde adapte edilebileceği açısından da tarih disiplininin yararlanmaktadır. İslam ekonomisini genel bir çerçeve olarak ele aldığımızda, İslami finansın bu kümenin önemli bir elemanı olduğunu söylemek yerinde olacaktır.⁸ İslami finans bağımsız bir sektör olarak kırk yıldan kısa süredir faaliyet göstermektedir.⁹ 2008 yılında dünyayı sarsan küresel kriz sonrasında finansal piyasalarda alternatif yöntemler, enstrümanlar ve hizmetler için bir arayış başlamış ve “İslami Finans” bu krizden çıkabilmek adına büyük bir alternatif oluşturmuştur.¹⁰ İslami finansa dair işlemlere ait temel ilkeler, İslam hukukunun yasakladığı faaliyetlerden uzak durulması, faiz içermemesi, garardan kaçınılması, kumar ve şans oyunlarına dahil olunmamasıdır.¹¹ Bu minvalde, İslami finansın, küresel finansal sistemin en hızlı büyüyen oyuncularından biri olduğunu iddia etmek gerçeklikten uzak değildir.¹²

İslam ekonomisinin önemli bir parçası olan İslami finans, çeşitli yasaklar ve teşviklere dayanmaktadır. İslami finansın temelinde, verilen borçtan getiri elde edilmesi yasağı (faiz) ve kârın meşruiyeti bulunmaktadır. Riba olarak da adlandırılan faiz Türkiye Diyanet Vakfı (TDV)’na göre “fazlalık, nemâ, artma, çoğalma; yükseğe çıkma; (beden) serpilip gelişme” gibi anlamlara gelmektedir.¹³ Kısaca faiz borçludan alınan ekstra bir getiriyi ifade etmektedir.¹⁴ İslam hukuku ekonomide dengesizlikler oluşmasına neden olduğu için faizi kesin bir şekilde yasaklamıştır. İlk temel prensibi faizden kaçınma olan İslami finansın ikinci temel prensibi de garardan kaçınmadır. Garar (Belirsizlik), aldatma, dolandırıcılık, kasıtlı olarak gerekli bir bilginin gizlenmesi ve hile ile aynı anlamlarına gelmektedir. Bahsi geçen bu durumların varlığı halinde garar içeren işlemde bahsedilebilir. Ayrıca, İslami finans faizin yasaklanması ve garardan kaçınma dışında risk ve şans

⁸ Atar, “Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye’de İslâmî Bankacılığın Genel Durumu”, 1030.

⁹ Tariq Alrifai, *İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem* (Ankara: Buzdağı Yayınevi, 2015), 149.

¹⁰ Serpam, SERPAM. “İslami Finans - İslâmî Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği”, *Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Notları - 1* (2013), 1.

¹¹ Bala Shanmugam - Zaha Rina Zahari, “A Primer on Islamic Finance”, *The Research Foundation of CFA Institute*, 2009.

¹² Alsadek Hesain Gait – Andrew Worthington, “A Primer on Islamic Finance: Definitions, Sources, Principles and Methods”, *University of Wollongong School of Accounting and Finance* 2007, 1.

¹³ Türkiye Diyanet Vakfı, “Fıkıh”. (Erişim 24 Nisan 2023).

¹⁴ Ayub, *İslami Finansı Anlamak*, 81.

oyunlarına konu olan işlemleri de yasaklamaktadır.¹⁵ Kavramsal noktada benzerlikler içerse de, İslami finans için ortaya konulan tanımlardan bazıları şunlardır; İslami finans, “İslam’ın kurallarına göre işleyen finans” tır.¹⁶ Warde (2000) ise, İslami finansı “İslami finans kurumları, amaçları ve faaliyetleri bakımından Kuran ilkelerine (Müslümanların kutsal kitabının ilkeleri) dayanan kurumlar” şeklinde bir tanımla ifade etmiştir.¹⁷ Alrifai (2015)’ye göre, “İslam hukukuna göre işleyen finansal sistem” dir.¹⁸ Benzer şekilde, Yanpar (2015) İslami finansı “şeriata uygun olarak faaliyet gösteren finansal uygulamalara verilen isim” olarak belirtmiştir.¹⁹ Gait ve Worthington (2007) İslami finansı “esas olarak Şeriatın (İslam hukukunun) temel ilkelerine uymak için uygulanan bir finansal hizmet” şeklinde tanımlamıştır.²⁰ Ayub (2017), İslami finansı, “İslami değerler ve ahlaki ilkeler sistemine uygun olarak gerçekleştirilen finans” olarak ifade etmiştir.²¹

Ana felsefede İslami hukukunun temel hedefi, insanın dünyada ve ahirette esenliğini sağlamak ve onu bütün zorluklardan kurtarmaktır.²² İslami finasta İslam dininin kuralları, başka bir ifadeyle İslam hukuku dikkate alınmaktadır. TDV’ye göre fıkıh (İslam hukuku) “bir şeyi bilmek, iyi ve tam anlamak, derinlemesine kavramak” anlamına gelmektedir.²³ Ayub (2017) İslam hukukunu, “kişisel ve toplumsal hayatlarında insanların davranışını düzenleyen kanunları veya ilahi emirleri” olarak ifade etmektedir.²⁴ Fıkıh terim olarak “İslam’ın kişisel ve sosyal hayata dair ameli hükümlerini bilmeyi ve bu konuyu inceleyen bir ilim dalı” dır.²⁵ İslam hukukunun Kur’an-ı Kerim, Hadis, Sünnet, İcma, Kıyas ve İctihat olarak belirtilen beş temel kaynağı bulunmaktadır.²⁶

¹⁵ Ayub, *İslami Finansı Anlamak*, 81-84.

¹⁶ Yanpar, *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*, 29.

¹⁷ İbrahim Warde, *Islamic Finance in the Global Economy* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000), 5.

¹⁸ Alrifai, *İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem*, 148.

¹⁹ Yanpar, *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*, 103.

²⁰ Gait – Worthington, “A Primer on Islamic Finance: Definitions, Sources, Principles and Methods”, 4.

²¹ Ayub, *İslami Finansı Anlamak*, 80.

²² Ayub, *İslami Finansı Anlamak*, 23.

²³ Türkiye Diyanet Vakfı, “Fıkıh”. (Erişim 24 Nisan 2023).

²⁴ Ayub, *İslami Finansı Anlamak*, 22.

²⁵ Yanpar, *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*, 42.

²⁶ Gait – Worthington, “A Primer on Islamic Finance: Definitions, Sources, Principles and Methods”, 4.

1.1. Tekafül (İslami Sigortacılık)

Sigortanın temeli, deniz ticareti sırasında korsanlar tarafından yapılacak saldırılara karşı mallarını korumak için tüccarların aldıkları tedbirlerle atıldığı varsayımına dayanmaktadır.²⁷ Esasında İtalyanca olarak bilinen securite, İngilizce’ de security-insurance, Almanca’da versicherung, Fransızca’da assurance ve Türkçe’ de sigorta olarak kullanılan bu kelime, “bireyin kendisini güvende hissetmesi, güvence” anlamlarını ifade etmektedir. İslam hukukunda ise sevkere kelimesi ile ilk kez sigortadan bahseden kişi İbn-i Abidin olurken, Arap dilinde sigorta “güven telkin etmek ve güvence vermek” anlamlarında kullanılan te’min kelimesi ile ifade edilmektedir.²⁸

Bireyler günlük yaşantılarında bir takım risk ve tehlikeler arasında yaşamak zorundadır.²⁹ Bu riskler, ekonominin büyümesiyle daha çok artmış, maddi/manevi zorlukları ciddi boyutlara taşımıştır. Oluşan bu riskler ve bunları etkileyen ekonomik etkilerden korunmak ve tedbir almak için bir takım yöntemler geliştirilmiştir. Ancak bu yöntemler sigortanın gündeme gelmesiyle birlikte yaygınlık kazanmıştır.³⁰ Sigorta, belli bir ücret karşılığında, bireylerin daha güvende kalmalarını sağlamak için gerçekleşmesi muhtemel durumlarda doğabilecek zararları karşılamaktadır.³¹ Benzer şekilde, finans yazınında sigorta, “bireylerin karşılaşılabilecekleri risklerin gerçekleşmesi durumunda oluşacak olan zararlara karşı bir güvence/tazminat sağlamayı hedefleyen bir sistem” olarak ifade edilmektedir.³²

İslam inancı olan bireyler yaşam şekillerini Allah’ın emir ve yasaklarına göre belirlemekte, bu emir ve yasakların çeşitli mali hükümleri bulunmaktadır.³³ Genel olarak kullanılan sigortacılık sisteminin İslam hukukuna uygun olmayan yönleri olması dolayısıyla Müslümanlar, inançlarının gereklerine göre yaşamak ve gerçekleşmesi mümkün bazı risklerden korunmak için sigortacılığa alternatif olarak³⁴ 1980’lerden sonra

²⁷ Makbule Elif Çekici - Mehmet Nuri İnel, “Türk Sigorta sektörün Direkt Prim Üretimlerinin tahmin Teknikleri İle İncelenmesi”, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi* 34 (2013), 136.

²⁸ Dalgın, “Sigorta”. (Erişim 6 Aralık 2022).

²⁹ Çekici - İnel, “Türk Sigorta sektörün Direkt Prim Üretimlerinin tahmin Teknikleri İle İncelenmesi”, 135.

³⁰ Levent Sezal, “Türkiye Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi ve Faizsiz Sigortacılık Sisteminin Uygulanabilirliği”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/52 (2017), 1157.

³¹ Muhammed Hadin Öner, “Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi”, *Journal of Emerging Economies and Policy* 3/1 (2018), 60.

³² Hakan Aslan, “Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri”, *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2015), 94.

³³ Öner, “Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi”, 59.

³⁴ Aslan, “Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri”, 94.

Tekafül sistemini geliştirmişlerdir.³⁵ Arapça kökenli bir kelime olan Tekafül “kefalet” kelimesinden türemiş ve “dayanışma” olarak da bilinmektedir.³⁶ Ayrıca, Tekafül, katılım sigortacılığının uluslararası literatürde (takaful) yer alan adıdır.³⁷ Faizsiz sigorta ya da İslami sigortacılık olarak da adlandırılan Tekafül, geleneksel sigortacılığın dini açıdan sakıncalı olmasına sebep olan belirsizlik/şüphe/risk (Garar), kumar (Meysir) ve faiz (Riba) gibi etmenlerden arındırılmış hali olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁸ Aslında Tekafül, sigortacılık kavramının İslami prensiplere uygun hale getirilmesidir.³⁹ Bu kavram, Üstün (2014) tarafından “karşılıklı güven ve dayanışma” anlamlarına gelmediği belirtilmiştir.⁴⁰ Yanpar (2015) için ise Tekafül, “katılımcıların Tekafül yöneticisi tarafından yönetilen bir ortak fon havuzuna katkı sağlaması ve fonun korumaya aldığı bir riskin gerçekleşmesi halinde ise fon tarafından katılımcıya maddi yardım yapılması esasına dayanmaktadır”.⁴¹ Onur (2016)’a göre Tekafül “bir grup şahsın muhtemel tehlikelerin zararlarını paylaşmak amacıyla kâr amacı taşımayan ve kendisine ait müstakil hesabı bulunan bir fon oluşturmaları üzere gerçekleştirilen akit” olarak ifade edilmektedir.⁴² İslami sigortacılık, sermayedar ve sigortalılardan toplanan primlerin faiz dışı piyasa enstrümanları ile değerlendirilmesi, yardımlaşma amacının bulunması, sigorta teminatı verilen konularda gayri ahlaki ya da meşru görülmeyen ve benzeri iktisadi kıymetler için seçici davranılması ilkelerine dayanmaktadır.⁴³ Diğer taraftan, İslami sigortacılık kendi içerisinde aile tekâfülü ve genel tekâfül olarak ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel sigortacılık sistemi ile karşılaştırıldığında, genel Tekafül (general Tekafül) hayat dışı sigortacılığın bir alternatifi olmakta, aile tekâfülü (family tekâfül) ise hayat sigortacılığının alternatifi olmaktadır. Fakat bahsi geçen bu iki sistemde faizsizlik prensiplerine göre çalışmaktadır.⁴⁴

İslami sigortacılıkta toplanan katkı payları geleneksel sigortacılık primlerinden farklı olarak bağış şeklinde nitelendirilmektedir. İslami

- ³⁵ Öner, “Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi”, 59.
- ³⁶ İlker Dilek, “Türkiye’de Tekafül (Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme”, *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi* 13 (2019), 46.
- ³⁷ Hasan Hacak “İslâm Hukukunda Sigorta ve Fıkıh Bilginlerinin Sigortaya Yaklaşımının Genel Bir Değerlendirmesi”, *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2006), 37.
- ³⁸ Aslan, “Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri”, 93.
- ³⁹ Öner, “Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi”, 59.
- ⁴⁰ Üstün, “Sigorta, Tekâfül ve Kooperatif Sigortacılığı”, 6.
- ⁴¹ Yanpar, *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*, 260.
- ⁴² Abdullah Onur, *Tekafül Sisteminde Vekalet ve Mudarabe Modelleri (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016)*, 38.
- ⁴³ Acar, “Tekafül (Takaful) veya İslami Sigorta Nedir?”. (Erişim 15 Aralık 2022).
- ⁴⁴ Aslan, “Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri”, 99.

prensipere göre sigorta şirketleri tarafından değerlendirilen bu fonların sahipleri de ilgili katılımcılardır.⁴⁵ İslami sigortacılığın işleyişinde; kişiler, bağış (teberru) olarak katkı payı ödemekte, ödenen bedeller de kendi hesabında bulunan Tekafül fonunu ortaya çıkarmaktadır.⁴⁶ Bu fonda amaç, katılımcıların maruz kaldığı, Tekafül'e konu olan risk ve tehlikelerden kaynaklanan zararı karşılamak ve bu işlemleri hukuki çerçevede yerine getirebilmektir.⁴⁷ Aynı zamanda, bu sistem içerisinde kar elde etmek değil, risk ya da tehlikenin bir diğeri hesabına üstlenilmesi kuralı ile ortak garantinin sağlanması amaçlanmaktadır. Fon denetimi, katılımcılar arasından seçilecek bir kurul ya da Tekafül yöneticisi tarafından yapılmakta, fonlar bu şekilde idare edilip uygun varlıklarda kullanılmaktadır. Bu işlemler öz itibarıyla, bir bedel karşılığı çalışan anonim şirket tarafından sağlanmaktadır.⁴⁸

İslami sigortacılığın temel özellikleri arasında yardımlaşma ve karşılıklı dayanışma esası ile birlikte, faiz, risk ve kumara yer yoktur. Katılımcıların ödemiş olduğu primler katılımcıları risk ve tehlikelere karşı korumak amacıyla Tekafül fonuna aktarılır. Tekafül fonu ile sermayedarların hesapları arasında tam bir ayırım söz konusudur (iki gelir tablosu ve bir bilanço mevcuttur).⁴⁹ Katılımcıların ve şirketlerin gelirleri ayrı hesaplanır ve Tekafül fonunda herhangi bir fazlalık katılımcılar arasında sadece Mudarebe ve Vekalet modellerine göre dağıtılır.⁵⁰ Katılımcıların açığı olması durumunda Tekafül fonunu yöneten Tekafül operatörü (vekil) katılımcıya faizsiz borç (Karz-ı Hasen) sağlar ve katılımcıların ve hissedarların birikimleri İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılır.⁵¹ İslami sigortacılığa katılım sağlayanlar yatırdıkları bedelleri borç olarak vermemekte, üstelik bu akit (sözleşme) karşılığında daha çok gelir elde edilmesi ile ilgili herhangi bir şart da bulunmamaktadır. Katılım sağlayanların mallarının zarar görmemesi durumunda ödediğinden daha fazla geri maddi dönüş alınması veya sigortalının ödeme yaptığı primin üstünde tazminat alması faiz olarak değerlendirilmez. Burada bahsi geçen tazminat, ödeme yaptığı prime bağlı

⁴⁵ Aslan, "Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri", 99.

⁴⁶ Onur, "Tekafül Sisteminde Vekalet ve Mudarabe Modelleri", 54

⁴⁷ Mervan Selçuk, "İslâmî Bir Sigorta Deneyimi Olarak Tekâfül", *IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi* (2015), 352.

⁴⁸ Abdurrahman Çalık, *Tekâfül Sigorta Sistemi ve Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği* (Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011), 31.

⁴⁹ İsmail Yıldırım, "Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 6/2 (2014), 51.

⁵⁰ Hasan Lök, "Türkiye'de Sigortacılıkta Yeni Bir Trend: Tekafül (Katılım Sigortacılığı)", *Journal of Social And Humanities Sciences Research* 5/25 (2018), 2022.

⁵¹ Haşim Özüdoğru, "Katılım Sigortacılığı ve Türkiye'deki Durumu", *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* 53/1 (2018), 6.

bir karşılık değil, diğerlerinin yardımlaşma akdine göre yapmış olduğu yardımdır. Temel ilke, yapılan akitte ortaya çıkacak kaybın paylaşılmasıdır. Tekafül'de haksız kazanç ve kimsenin başkasının aleyhine zenginleşme durumu mümkün değilken, ortaya çıkan kaybın birlikte ortadan kaldırılması söz konusudur.⁵²

İslami sigortacılığın birçok farklı modeli ve her birinin de kendine has çalışma prensibi bulunmaktadır. Bu modellerin hepsi şeriata uygun olarak belirlenen sözleşme şekillerine göre dizayn edilmektedir. En yaygın kullanılan modeller; vekâlet, mudarebe ve hibrit (bu iki modelin birleşiminden oluşan karma tekâfül) sistemlerdir. Bu sistemler: Mudaraba Modeli; temelde kar paylaşım modeli olan bu sistem, Tekafül üyeleri arasında yapılan anlaşmadır.⁵³ Bu sistemde Tekafül şirketleri başlangıçta vekalet ücreti almamakta⁵⁴, yatırım ve sermaye Tekafül operatörü tarafından yönetilmektedir. Yatırımlar sonucunda elde edilen getiri, öncesinde belirlenen oranlara⁵⁵ göre katılımcı ve operatör arasında paylaştırılmaktadır.⁵⁶ Kayıp yaşanması durumunda ortaklar aynı şekilde zarardan birlikte sorumludur.⁵⁷ Vekalet (Wakalah) Modeli; bir kimsenin belirli işlemleri yapmak için başkasını kendi yerine vekil olarak tayin etmesidir.⁵⁸ İşleyişi mudaraba modeliyle benzer olan bu modelde vekalet ücreti peşin alınmaktadır. İlgili fonlardan yapılan gerekli harcamalardan sonra geriye kalan fonlar İslami prensiplere göre yatırım araçlarında değerlendirilmektedir. Dönem sonunda kalan fon fazlası anlaşma gereğince bir sonraki seneye devretmekte ya da katılımcılara dağıtılmaktadır.⁵⁹ Bu modelde katılımcı katkıları ikiye (yatırım ve sigorta fonu) ayrılmaktadır. Yatırım fonundan yapılan operasyon fazlaları ve sigortalama fonundan yapılan hasar ödemeleri katılımcıya dönmektedir. Bu modelin mudaraba

⁵² Begüm Terzioğlu, *Sigorta Acentelerinin Konvansiyonel ve Tekafül Sigorta Pazarlamasına Yaklaşımları Üzerine Uygulama*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 9.

⁵³ Hafız Ali Hassan - Sayyed Khawar Abbas - Faiqa Zainab, "Anatomy of Takaful", *Global Scientific Journals*, 6/3, (2018), 149.

⁵⁴ Hakan Aslan – Muhammed Emin Durmuş, "İslami Sigortacılık (Tekafül): Yöneticilerin Perspektifinden Türkiye Uygulaması", *International Congress on Islamic Economics and Finance* 21-23 October (2015), 19.

⁵⁵ Aslan, "Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri", 103-104.

⁵⁶ Yuosef Abdullah Alhumoudi, *Islamic Insurance Takaful And Its Applications in Saudi Arabia* (Brunel University, Doktora Tezi, 2012), 78.

⁵⁷ Yanpar, *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*, 262.

⁵⁸ Yanpar, *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*, 265.

⁵⁹ Aslan-Durmuş, "İslami Sigortacılık (Tekafül): Yöneticilerin Perspektifinden Türkiye Uygulaması", 19.

modelinden farkı, operatörün ayrılan bu fazlalıklardan pay almamasıdır.⁶⁰ **Hibrid (Mudaraba ve Vekalet) modeli**; bu sistem her iki sistemin karışımı olarak ortaya çıkmış ve İslami sigortacılıkta en çok kullanılan modeldir. Hibrit modelde hem başlangıçta vekalet ücreti hem de ilgili fonlardan elde edilen kardan pay alınmaktadır. Dahası bu modelde vekalet sözleşmesi ile sigortacılık faaliyetleri yapılırken, yatırım faaliyetleri için ise, mudarebe sözleşmesi benimsenmektedir.⁶¹ Yaygın olarak kullanılan bu modellerin ilk örnekleri; 1979 yılında Sudan’da kurulan kooperatif modelini benimseyen Tekafül sigortacılığı şirketi, Malezya’da 1984 yılında kurulan ve mudarebe modelini uygulayan Tekafül sigortacılığı şirketi ve sonrasında Pakistan’da vekalet vakıf modelini benimseyen Tekafül sigortacılığı şirkettir.⁶²

2. Dünyada ve Türkiye’de İslami Sigortacılık

İslami sigortacılık özellikle Müslüman nüfusunun yoğun olduğu bölgelerde kendine uygulama alanı bulmaktadır. Bu bölgeler sırasıyla, Arap, Malezya, Endonezya gibi Orta ve Uzak Doğu ülkeleridir. Tablo 1’de Tekafül uygulamalarının bazı ülkelerdeki başlangıç tarihleri ve tercih edilen Tekafül modelleri gösterilmektedir.⁶³

Tablo 1: Seçilen Ülkelerde Tekafül Uygulamaları

Temel Piyasalar	Başlama Tarihi	Kullanılan Model
<ul style="list-style-type: none"> •Malezya •Bahreyn •Birleşik Arap Emirlikleri •Endonezya •Kenya •Sudan •Pakistan •Türkiye 	<ul style="list-style-type: none"> •1984 •1979 •1995 •1994 •2008 •1979 •2003 •2009 	<ul style="list-style-type: none"> •Mudarebe/Karma •Karma •Karma/Vekalet •Mudarebe/Vekalet •Karma •Karma/Vekalet •Vekalet •Karma

Kaynak: Meral, 2019

İlk İslami sigortacılık uygulaması 1979 yılında Sudan’da The Islamic Insurance Co. adıyla kurulmuş olsa da, en gelişmiş sistem 1984 yılında

⁶⁰ Terzioğlu, *Sigorta Acentelerinin Konvansiyonel ve Tekafül Sigorta Pazarlamasına Yaklaşımları Üzerine Uygulama*, 17.

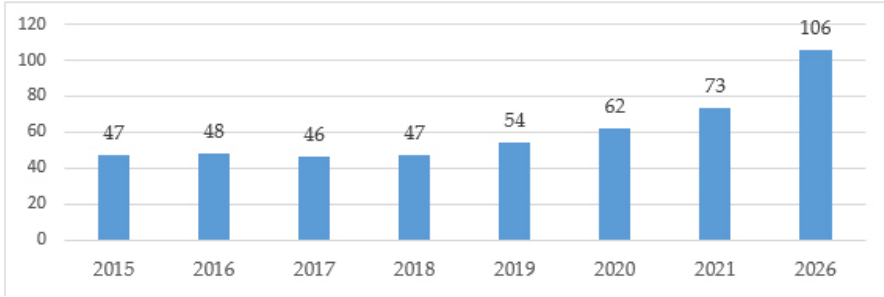
⁶¹ Abdulrahman Khalil Tolefat - Mehmet Asutay, *Takaful Investment Portfolios: A Study of Composition of Takaful Funds in the GCC and Malaysia*. (Singapore: John Wiley&Sons, 2013), 38.

⁶² Goud, “Finance Forward World Takaful Report 2016, Middle East Global Advisors”. (Erişim 9 Aralık 2022).

⁶³ Meral, “Tüm Yönleriyle Tekafül (Katılım) Sigortacılığı”. (Erişim 10 Aralık 2022).

Malezya'da uygulanmaya başlamıştır.⁶⁴ Sonrasında Endonezya, Pakistan, Kenya gibi ülkelerde faizsiz sisteme dayalı sigorta şirketleri kurulmuştur. Türkiye'de birkaç sene öncesine kadar çok fazla talep görmediği iddia edilebilecek bu sistem, ilk defa 2009 yılında Neova Sigorta A.Ş. tarafından uygulamaya alınmıştır. "Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" 2017 yılında yürürlüğe girmiş ve İslami sigortacılığın yasal alt yapısı oluşturulmuştur.⁶⁵ Kısaca kolaylaştırma olarak ifade edilen Teysir Modeli, "dinen meşru olan konu ve risklerin teminat altına alındığı, finansal varlıkların katılım esasları çerçevesinde yönetildiği ve İslami kurumsal yönetim (danışma komitesi, katılım uyum birimi, katılım iç denetim) mekanizmalarının kurulduğu sigortacılık uygulaması" olarak tanımlanmaktadır.⁶⁶ Aynı zamanda bu modelde sigortalılara teknik kar dağıtılması da mümkündür.⁶⁷ Ancak Sigortacılık ve Özel Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından Aralık 2020'de 'Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik' ile Türkiye'ye özgü yeni bir yapı tesis edilmiştir. Yeni uygulamanın temel unsurları 3 ana başlık altında (Danışma komitesi hizmeti almak, Dinen meşru olan konuları sigortalayabilmek ve Faizsiz yatırım prensibi) toplanırken, katılım sigortacılığı yapan şirketlerin aynı anda hem konvansiyonel hem de İslami sigorta hizmeti sunma olanağı kaldırılmıştır.

Şekil 1: Tekafül Varlıkların Büyümesi (2015 - 2021, US\$ Milyar)

Kaynak: Refinitiv Islamic Finance Development Report, 2022, s.36

Tekafül üzerine yazılmış sözleşmelerin maddi büyüklüklerinin 2015 yılından itibaren gösterildiği Şekil 1'de, ayrıca var olan konjonktüre bağlı olarak 2026 yılı tahmini değerine de yer verilmektedir. Ele alınan süreç

⁶⁴ Polat, "Katılım (Tekâfül) Sigortacılığı ve Ülkemizdeki Uygulamaları". (Erişim 12 Aralık 2022).

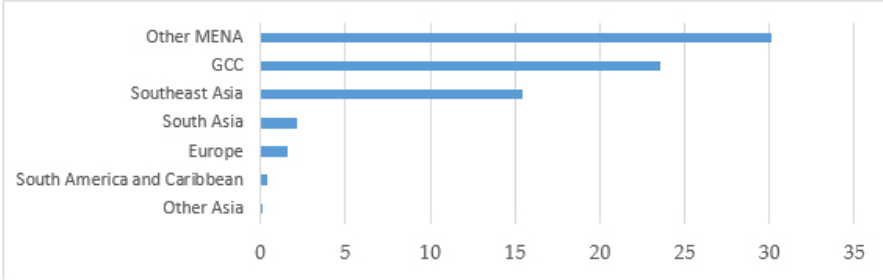
⁶⁵ Samar, "Türkiye'de Katılım Sigortacılığı (Tekâfül) Literatürü", İlahiyat Akademi, 13, (2021), 99.

⁶⁶ Neova Sigorta. "Şirketimizin Uyguladığı Model". (Erişim 20 Aralık 2022).

⁶⁷ Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu. "Teyisr Modeline ve Katılım Esaslı Diğer Faaliyetlere İlişkin Sektör Duyurusu". (Erişim 21 Aralık 2022).

içerisinde 2015-2019 yılları arasında neredeyse stabil bir büyüklüğün varlığı göze çarparken, sonraki süreçte ve gelecek dönemlerde hızlı bir yükseliş gösterebileceği dikkat çekmektedir. Ayrıca 2021 yılı verileri göz önüne alındığında, tekaful sektörünün İslami finans sektörü içindeki en küçük birim olduğu (toplamın %2'si) ve tüm dünyada 335 firmanın 47 ülkede bu faaliyeti yürüttüğü bilinmektedir.

Şekil 2: Bölgelere Göre Tekafül Varlıkları (Milyar ABD Doları, 2021)

Kaynak: Refinitiv Islamic Finance Development Report,2022, s.36

Şekil 2'de seçilmiş bölgelere göre İslami sigortacılık uygulamalarına yönelik sözleşme büyüklükleri 2021 yılı için gösterilmektedir. Şekil 2'de gösterilen bilgilere göre, en fazla sözleşme, GCC ülkelerinin (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Kuveyt, Bahreyn, Umman) dışında kalan diğer MENA grubu ülkelerde (İran, Mısır ve GSS hariç diğer Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri) gerçekleştirilmiştir. Bu iki gurubu takiben, Güneydoğu Asya bloku ve Güney Asya ülkeleri gelmektedir. Avrupa, Güney Amerika ve Karayipler topluluğu bahsi geçen grup ülkelerin sonrasında kendine yer bulmuştur. Türkiye özelinde ise tekaful sektörünün fon büyüklüğü 2 milyar ABD dolarını geçmiştir.

3. Yöntem

Tüm dünyada giderek büyüyen İslami finans sektörü içinde hem bir ihtiyaç hem de geleneksel ürünlere alternatif olarak yaygınlaşan İslami sigortacılık ışığında, bu çalışmanın amacı İslami sigortacılık literatürünün WOS veri tabanında bibliyometrik ve görselleştirme analizi ile incelenerek akademik yazın anlamında bir durum tespitinin ortaya konmasıdır. Bibliyometri, "sayısal tekniklerin bilim konularıyla ilgili yayımlanmış kitap ve diğer bilgi kaynakları üzerinde uygulanmasıyla ilgili bilim dalı" olarak ifade edilmektedir.⁶⁸ Bibliyometrik analiz ise belirli dönemlerde, belirli

⁶⁸ Gül Yeşilçelebi, "Performans Denetimi Araştırmalarının Eğilimi: Bibliyometrik ve Görselleştirme Analizi", *İşletme Akademisi Dergisi* 3/3 (2022), 303.

alanlarla ilgili yayımlanmış çalışmaların istatistiksel olarak incelenmesidir.⁶⁹ Bibliyometrik analiz, finanstan pazarlamaya, sağlık bilimlerinden kimyaya kadar birçok alanda da kullanılmaktadır.⁷⁰ Bibliyometrik çalışmalar konu alanlarının temel dinamiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.⁷¹ Aynı zamanda bibliyometrik analizler, araştırmacıların yayınlarını hızlı ve tarafsız bir şekilde sunmakta ve dahası bu analizler konuyla ilgili çalışmaları anahtar kelime, ortak atıf, yazar/kurum ilişkisi gibi farklı açılardan inceler ve ortak yönlerini sınıflandırır.⁷² Yapılan bibliyometrik analizlerde elde edilen bulgular görselleştirilmekte, böylece sonuçların anlaşılabilirliği artmaktadır.

Bibliyometrik haritalar, bibliyometrik verilerin görsel olarak sunulmasını sağlamaktadır. Bu haritalar, araştırmaya konu olan çalışmaların birbirleri ile olan ilişkilerini, etkileşimlerini ve hangi alanların performansının daha yüksek olduğunu belirleyerek genel bir çerçeve çizmektedir.⁷³ “Bilim haritalama” olarak da adlandırılan bu süreç herhangi bir disiplinin kullandığı çalışmaların analizini ve görselleştirilmesini sağlamaktadır. Bu analizin gerçekleştirilmesinde ise bazı veri tabanlarına (Scopus, Web of Science, PubMed vb.) ihtiyaç duyulmaktadır.⁷⁴ Bilim haritalamada yapılacak olan çalışmaların sosyal, kavramsal ve entelektüel yapıları incelenerek, birbirleri arasındaki bağlantılar ortaya konulmaktadır.⁷⁵ Bahsi geçen bu haritalamada VOSviewer programı tercih edilerek analiz gerçekleştirilmiştir. Bu

⁶⁹ Alan Pritchard, “Statistical Bibliography or Bibliometrics?”, *Journal of Documentation* 25/4 (1969), 348.

⁷⁰ Sadık Karaoğlan - Mustafa Erhan Bilman. *Kripto Paralar ve Risk İlişkisi Üzerine Bibliyometrik ve Ekonometrik Analizler*. (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2021), 3.

⁷¹ Kürşad Yılmaz, “Sosyal Bilimlerde ve Eğitim Bilimlerinde Sistematik Derleme, Meta Değerlendirme ve Bibliyometrik Analizler”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/2 (2021), 1476.

⁷² Johanna Koskinen - Isohanni, Matti Paajala - Henna, Erika Jaaskelainen - Pentti Nieminen - Hannu Koponen- Pekka Tienari - Jouka Miettunen, “How To Use Bibliometric Methods In Evaluation of Scientific Research? An Example From Finnish Schizophrenia Research”, *Nordic Journal of Psychiatry* 62/2 (2008), 136.

Özlem Çetinkaya Bozkurt – Ali Çetin, “Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi’ nin Bibliyometrik Analizi”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 11/2 (2016), 232.

İsmail Erkan, “Dijital Pazarlamanın Dünü, Bugünü, Geleceği: Bibliyometrik Bir Analiz”. *Akademik Hassasiyetler* 7/13 (2020), 152.

⁷³ Manuel Juan Cobo – Gabriel López-Herrera – Enrique Herrera-Viedma – Francisco Herrera. “Science Mapping Software Tools: Review, Analysis, and Cooperative Study Among Tools”, *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 62/7 (2011), 1383. Burcu Umut Zan, “Doğrudan Atıf, Ortak Atıf ve Bibliyografik Eşleşme Yaklaşımlarına Dayalı Olarak Araştırma Alanlarının Değerlendirilmesi”, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 14/2 (2019), 507.

⁷⁴ Mehmet Nurullah Kurutkan – Fatih Orhan, *Bilim Haritalama, Bibliyometrik Analiz ve Kitap ile İlgili Genel Hususlar (Der.)*. (Sağlık Politikası Konusunun Bilim Haritalama Teknikleri ile Analizi içinde (ss.2-12). IKSAD Publishing House, 2018), 3.

⁷⁵ Katy Börner - Chaomei Chen - Kevin W Boyack, Visualizing Knowledge Domains, Henry Small, Visualizing Science by Citation Mapping, *Journal of The American Society for Information*

programdan kısaca bahsedecek olursak; VOSviewer ağ haritalamasında yer alan ögeler daireler ve etiketlerle temsil edilmektedir. Öge ne kadar çok tercih edilirse daire ve etikette o kadar büyüktür. Bu dairelerin öbeklenmesiyle kümeler oluşmakta ve her bir kümede kendine ait renklere ayrılmaktadır. Ögeler arasındaki çizgiler bağlantıları birleştirmekte ve aralarındaki ilişki gücü de mesafelerle doğru orantılı olmaktadır.⁷⁶ Bu analiz yöntemi araştırma sonuçlarına göre kümelere ayrılarak okuyucuların konuyla ilgili büyük resme dikkat çekmelerini sağlamaktadır. Finans yazınında benzer yöntemler kullanılarak farklı alt kategorilerde yapılan birçok çalışmaya rastlamak mümkündür.⁷⁷ Tekafül ile alakalı taranan dizinlerde bibliyometrik bir analize rastlanmamış, böylece çalışmanın ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada yayınlanan makale sayısı, yıllara göre atıf sayıları, en çok yayın yapan ülkeler, konuyla ilgili yayın yapan yazarlar,

Science 50/9 (2003), 1997 aktaran: Erkan, "Dijital Pazarlamanın Dünü, Bugünü, Geleceği: Bibliyometrik Bir Analiz", *Akademik Hassasiyetler*, 159.

Cobo vd., "Science Mapping Software Tools: Review, Analysis, and Cooperative Study Among Tools", 1383.

⁷⁶ Kun Lu- Dietmar Wolfram, "Measuring Author Research Relatedness: A Comparison of Word-Based, Topic Based, and Author Cocitation Approaches", *Journal of the American Society for Information Science* 63/10 (2012).

⁷⁷ Dayong Zhang- Zhiwei Zhang- Shunsuke Managi, "A Bibliometric Analysis on Green Finance: Current Status, Development, and Future Directions", *Finance Research Letters*, 29, (2019). Muhammet Yurtseven, "İslam Ekonomisi Alanında Yapılan Tezlerin Bibliyometrik Açından İncelenmesi: Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/43 (2019).

Luigi Bollani- Federico Chmet, "Bibliometric Analysis of Islamic Finance. *European Journal of Islamic Finance*", *EJIF –European Journal of Islamic Finance*, (2020).

Sadık Karaoğlan, "İslami Finans Literatürünün Retrospektifi: Geçmiş ve Gelecek Öngörülleri Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19/39 (2020).

Paolo Pietro Biancone- Buerhan Saiti- Denisa Petricean- Federico Chmet, "The bibliometric analysis of Islamic banking and finance", *Journal of Islamic Accounting and Business Research* 11/10 (2020).

Kavita Karan Ingale- Ratna Achuta Paluri, "Financial literacy and financial behaviour: a bibliometric analysis", *Review of Behavioral Finance* 14/1 (2020).

Luc Elie- Caroline Granier- Sandra Rigot, "The Different Types of Renewable Energy Finance: A Bibliometric Analysis", *Energy Economics*, (2020).

Fatih Akbaş- Ümit Tura- Ferudun Kaya, "Web of Science Core Collection Veri Tabanında İslami Bankacılık ile İlgili Yapılan Makalelerin Bibliyometrik Analizi", *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 12/23 (2021).

Mehmet Fatih Buğan, "İslam Ekonomisi ve Finansı Alanyazını Bibliyometrik Analizi", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/26 (2021).

Kirti Goyal- Satish Kumar, "Financial literacy: A systematic review and bibliometric analysis", *International IJC* 45/3 (2021).

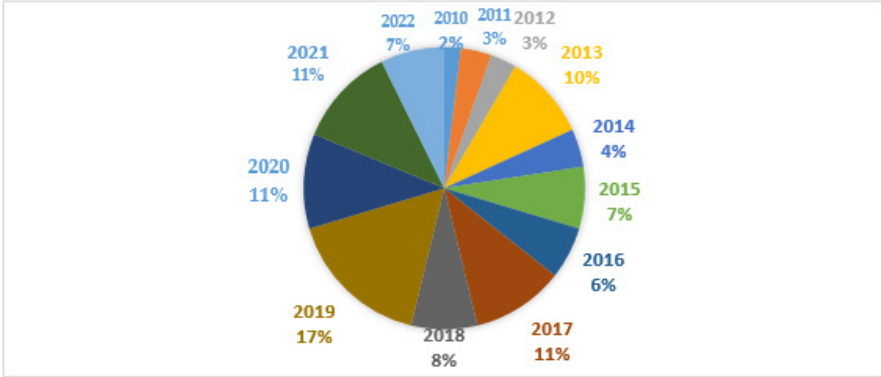
Suna Akten Çürük- Zülfiye Kaynar. "Bibliometric Analysis of Islamic Finance Literature", *International Journal of Business & Economic Studies* 3/1 (2021).

anahtar kelime ağ haritası, ülke haritalaması ve ortak atıf analizine ilişkin araştırma soruları yer almaktadır.

4. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde temel amaç doğrultusunda ve kullanılan yöntem neticesinde elde edilen bulguların değerlendirilmesi yapılmaktadır. Tekafül alanında yapılan yayınların yıllara göre dağılımı Şekil 3'te gösterilmektedir. Şekil 3'e göre en çok çalışmanın yayınlandığı yıl 61 çalışma ile 2019'dur. En az çalışmanın yapıldığı yıl ise 7 çalışma ile 2010 yılıdır. En çok çalışmanın yapıldığı yıldan en az çalışmanın yapıldığı yıla doğru değerlendirecek olursak; 2021 (42), 2020 (40), 2017 (39), 2013 (36), 2018 (28), 2022 (27), 2015 (26), 2016 (22), 2014 (16), 2011 (13), ve 2012 (11) olarak sıralanmaktadır. Özellikle 2019 yılı itibari ile Tekafül konulu çalışmalarda bariz artış olduğu gözlemlenmiştir. Tekafül alanında yapılan akademik çalışmalardaki gözle görülür artış ile katılım esaslı İslami sigortacılık ürünlerine piyasada oluşan talepteki yükselişin paralelliği dikkat çekmektedir. Bu çerçevede, Takafül piyasasının önümüzdeki kısa ve orta vadede hızla genişleyeceği ön görüşü altında, akademik çalışmaların bu süreci gerek desteklemek gerekse de yeni ürünlerin oluşumunda katkı sağlayabilme yönünde artabileceği iddia edilebilir. Ayrıca, Tekafül Varlıkların Büyüme varsayımı ile ilgili Şekil 1'e bakıldığında 2026 yılı büyüme oranının yapılan çalışmaları etkiler nitelikte olabileceğini desteklemektedir.

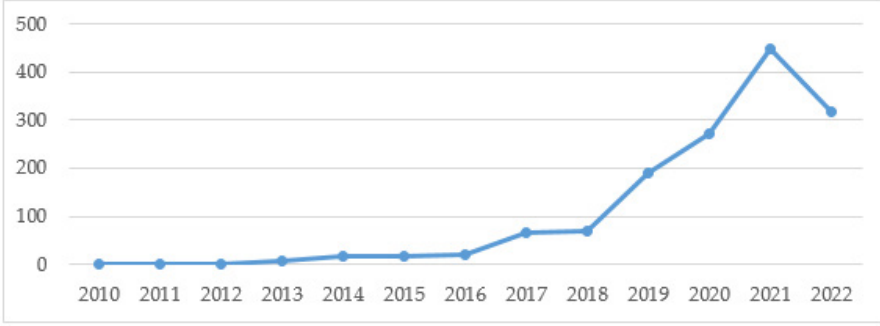
Şekil 3: Yayınların Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 4'de bahsi geçen bu yayınlara inceleme aralığında yapılan atıflarla ilgili nicel sonuçlar sunulmaktadır. Yıllara göre atıf sayılarının verildiği Şekil 4 incelendiğinde yıllar arasında son beş yılda ciddi yükseliş olurken, son yılda ise düşüş olduğu görülmektedir. Ancak not olarak eklemek gerekirse, bu araştırmanın kapsamı dahilinde 2022 yılı verilerinin tamamlanmamış olması, bir başka ifade ile tam olarak 2022 yılı verilerine sahip olunmaması, en düşük

yıl olarak 2022'nin karşımıza çıkmasının nedeni olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan, en çok alıntının 2021 (448) yılında yapıldığı, peşinden 2022 (318), 2020 (272), 2019 (190) ve 2018 (68) geldiği görülmektedir. Ayrıca, Şekil 3 ve Şekil 4'ü birlikte ele aldığımızda, yayın sayıları arttıkça alıntı sayılarında da artış olduğu gözden kaçmamaktadır. Yayın ve alıntı sayılarının zirve yaptığı yıl 2021 yılıdır. Buna ek olarak, 2010-2012 yılları arasındaki atıf sayılarının neredeyse yok denecek kadar az olmasına, Tekafül alanındaki yayın sayılarının ilgili yıllarda çok düşük olması ve bir yayının bilinirliğinin oluşması için zamana ihtiyaç duyması gösterilebilir.

Şekil 4: Yayınların Yıllara Göre Atıf Sayısı

2010 yılından 2022 yılına kadar Tekafül konusunda yapılan araştırma kapsamında 369 çalışma içerisinde en çok atıf alan yayınlar incelenerek ulaşılan ilk 20 yazar, yayın isimleri Tablo 2'de gösterilmektedir. 2016 yılında Husin, Maizaitulaidawati Md; Ismail, Noraini ve Ab Rahman, Asmak tarafından yazılan "The Roles of Mass Media, Word of Mouth and Subjective Norm in Family Takafül Purchase Intention" adlı makale 51 atıf ile ilk sırada yer almaktadır. Daha sonra Dikko, Maryam (2016), Kader, Hale Abdul; Adams, Mike; Hardwick, Philip takip etmiştir. Çıktılar değerlendirildiğinde atıflar arasında çok farklılık olmadığı birbirini yakından takip ettiği dikkat çekerken, yapılan çalışmalar arasında Türk yazarlar veya Türkiye merkezli dergilerdeki yayınların ilk 20 içerisinde bulunmadığı görülmektedir. İslami finans ve Tekafül uygulamalarının Türkiye'de son yıllarda dikkat çeker hale gelmesi, piyasa talebinin bu yönde evrilmeye henüz başlaması, Türkiye'de bu kapsamdaki yapılan çalışmalarda eksikliği doğurmuş olabileceği söylenebilir. Dolayısıyla bu durumu, Tekafül alanında yapılan çalışmalarda ülkemiz açısından bir çok noktada eksiklik olduğu ve araştırmacılar tarafından görece olarak çok fazla irdelenmesi gereken alan olabileceği şeklinde yorumlamak mümkündür.

Tablo 2: Tekafül Konusuna İlişkin En Çok Atıf Alan İlk 20 Çalışma

	Yayın Başlığı	Yazar/lar	Dergi Adı	Yay. Yılı	Top. Atıf Say.	Atıf Sayısı/ Yıl
1	The roles of mass media, word of mouth and subjective norm in family takaful purchase intention	Husin, Maizaitulaidawati Md; Ismail, Noraini; Ab Rahman, Asmak	JOURNAL OF ISLAMIC MARKETING	2016	51	6,38
2	Establishing Construct Validity and Reliability: Pilot Testing of a Qualitative Interview for Research in Takaful (Islamic Insurance)	Dikko, Maryam	QUALITATIVE REPORT	2016	49	6,13
3	The Cost Efficiency of Takaful Insurance Companies	Kader, Hale Abdul; Adams, Mike; Hardwick, Philip	GENEVA PAPERS ON RISK AND INSURANCE-ISSUES AND PRACTICE	2010	48	3,43
4	Audit committee attributes and firm performance: evidence from Malaysian finance companies	Kallamu, Basiru Salisu; Saat, Nur Ashikin Mohd	ASIAN REVIEW OF ACCOUNTING	2015	43	4,78
5	Religious influences on consumers' high-involvement purchasing decisions	Siala, Haytham	JOURNAL OF SERVICES MARKETING	2013	42	3,82
6	A bibliometric review of takaful literature	Khan, Ashraf; Hassan, M. Kabir; Paltrinieri, Andrea; Dreassi, Alberto; Bahoo, Salman	INTERNATIONAL REVIEW OF ECONOMICS & FINANCE	2020	41	10,25
7	Determinants of demand on family Takaful in Malaysia	Sherif, Mohamed; Shaairi, Nor Azlina	JOURNAL OF ISLAMIC ACCOUNTING AND BUSINESS RESEARCH	2013	40	3,64
8	CSR Disclosure, Corporate Governance and Firm Value: a study on GCC Islamic Banks	Harun, Shukor; Hussainey, Khalcd; Kharuddin, vd.	INTERNATIONAL JOURNAL OF ACCOUNTING AND INFORMATION MANAGEMENT	2020	36	9
9	Factors that influence individuals' intentions to purchase family takaful mediating role of perceived trust	Aziz, Shahab; Husin, Maizaitulaidawati Md; Hussin, Nazimah; Afaq, Zahra	ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING AND LOGISTICS	2019	35	7
10	What drives consumers to participate into family takaful schemes? A literature review	Husin, Maizaitulaidawati Md; Ab Rahman, Asmak	JOURNAL OF ISLAMIC MARKETING	2013	35	3,18
11	Islamic Takaful: Business Models, Shariah Concerns, and Proposed Solutions	Wahab, Abdul Rahim Abdul; Lewis, Mervyn K.; Hassan, M. Kabir	THUNDERBIRD INTERNATIONAL BUSINESS REVIEW	2007	35	2,06

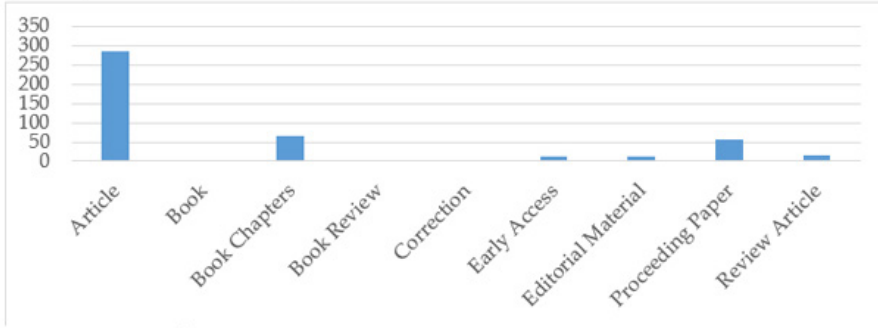
12	Factors affecting employee job satisfaction: A comparative study of conventional and Islamic insurance	Rahman, Khalil-Ur; Akhter, Waheed; Khan, Saad Ullah	COGENT BUSINESS & MANAGEMENT	2017	32	4,57
13	Do Muslims intend to participate in Islamic insurance? Analysis from theory of planned behaviour	Husin, Maizaitu-laidawati Md; Ab Rahman, Asmak	JOURNAL OF ISLAMIC ACCOUNTING AND BUSINESS RESEARCH	2016	32	4
14	Integration of waqf-Islamic microfinance model for poverty reduction The case of Bangladesh	Haneef, Mohamed Aslam; Pramanik, Ataul Huq vd.	INTERNATIONAL JOURNAL OF ISLAMIC AND MIDDLE EASTERN FINANCE AND MANAGEMENT	2015	28	3,11
15	Cost efficiency and board composition under different takaful insurance business models	Kader, Hala Abdul; Adams, Mike; Hardwick, Philip; Kwon,	INTERNATIONAL REVIEW OF FINANCIAL ANALYSIS	2014	28	2,8
16	Predicting intention to participate in family takaful scheme using decomposed theory of planned behaviour	Husin, Maizaitu-laidawati Md; Ab Rahman, Asmak	INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL ECONOMICS	2016	27	3,38
17	Governance mechanisms and efficiency: Evidence from an alternative insurance (Takaful) market	Karbhari, Yusuf; Muye, Ibrahim; H., Ahmad Fahmi S.; Elnahass, M.	JOURNAL OF INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS INSTITUTIONS & MONEY	2018	25	4,17
18	Disclosure of Shariah compliance by Malaysian takaful companies	Abu Kasim, Nor Aziah	JOURNAL OF ISLAMIC ACCOUNTING AND BUSINESS RESEARCH	2012	25	2,08
19	Consumer acceptance toward takaful in Pakistan An application of diffusion of innovation theory	Ali, Muhammad; Raza, Syed Ali; Puah, Chin Hong; Amin, Hanudin	INTERNATIONAL JOURNAL OF EMERGING MARKETS	2019	23	4,6
20	A comparison of Islamic and conventional insurance demand: Worldwide evidence during the Global Financial Crisis	Akhter, Waheed; Pappas, Vasileios; Khan, Saad Ullah	RESEARCH IN INTERNATIONAL BUSINESS AND FINANCE	2017	17	2,43

Yenice, Özdemir ve Koç (2022) tarafından yapılan çalışmada, İslami ekonomi ve Finans konularında yapılan araştırmaların genel trendini göstermek hedeflenmiştir. En çok öne çıkan genel konuların başında İslami finans ve İslami sermaye piyasası yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durumun, İslami ekonomi ve Finans temel felsefesinden uzaklaşarak daha çok finansal boyutun öne çıktığı eleştirini destekler nitelikte olduğu görülmüştür.⁷⁸ Bu minvalde, en çok atıf alan Tekafül alanındaki araştırmaların odaklandığı konuları değerlendirdiğimizde, bireylerin Tekafül uygulamasını tercih etmesinin altında yatan nedenler, bu tercihin belirleyiciler, kitlesel iletişim araçlarının buradaki rolü, Tekafül şirketlerinde maliyet verimliliği ve yönetsel etkinlik, farklı Tekafül modelleri ile İslami ve konvansiyonel sigorta taleplerindeki farklılaşma gibi konuların öne çıktığı görülmektedir. Bu çerçevede, araştırmalar tarafından ülke bazında bu konuların detaylı şekilde ele alınabileceği çalışmaların yapılmasının literatüre ciddi katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde, tüketici tercihi ve finansal okur yazarlık boyutları dikkate alındığında İslami bakış açısının süreçlere nasıl dahil edilebileceği veya kullanılan finansal enstrüman yelpazesinin nasıl artırılması gerekliliği gibi hususlar, politika önerileri ve durum tespitlerinin yaygınlaştırılmasının hem akademik yazına hem de sigorta piyasasına değerli kazanımlar sağlayacağı öne sürülebilir. Ayrıca, yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde, Tekafül uygulamalarının finansal etkileri üzerine odaklanmışken, Tekafül mevzuatı ve yeni modellerin geliştirilebilmesi için karar vericilerine öneriler de var olan eksiklik gelecek çalışmalar için itici kuvvet olabilir.

Şekil 5'te yer alan bilgiler, İslami sigortacılık üzerine WOS veri tabanında yapılmış olan akademik çalışmaların türlerine göre dağılımını içermektedir. Bu çalışmalarda Article (287), Book Chapters (66) ve Proceeding Paper (58) ilk üç sırada yer almaktadır. En fazla doküman türü olarak makalenin tercih edildiği dikkat çekmiştir. Konferans ve sempozyumlarda sunulan bildirimlerin de görece olarak çok olduğu görülmektedir. Akademik birikim sürecinin henüz yeterli düzeye ulaşamaması Kitap ve Kitap bölümü gibi daha yoğun birikimlerin tetiklediği yayımların ilerleyen süreçlerde artabileceği (artması gerektiği) iddia edilebilir.

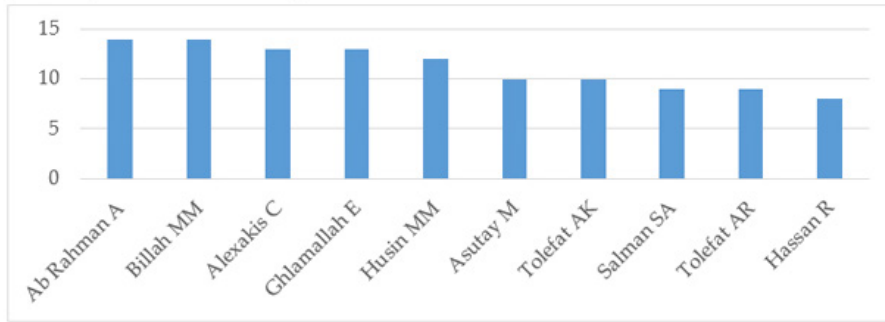
⁷⁸ Ali Can Yenice- Mucahit Ozdemir- Abdussamed Koç, "Looking at the 'Big Picture' in Islamic Economics and Finance Literature A Bibliometric Analysis of WoS Indexed Documents ", *Turkish Journal of Islamic Economics* 8/2 (2021).

Şekil 5: Yayınların Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 6'da İslami sigortacılık üzerine akademik çalışmalar gerçekleştiren ve yoğunluk çerçevesinde ilk 10 içerisinde yer alan yazarlar gösterilmektedir. Çalışma sayısı çoktan aza doğru; Ab Rahman A ve Billah MM'nin 14, Alexakis C ve Ghlamallah E'nin 13, Husin MM'nin 12, Asutay M ve Tolefat AK'nın 10, Salman SA ve Tolefat AR'nin 9 ve Hassan R'nin 8 çalışması şeklinde sıralanmaktadır.

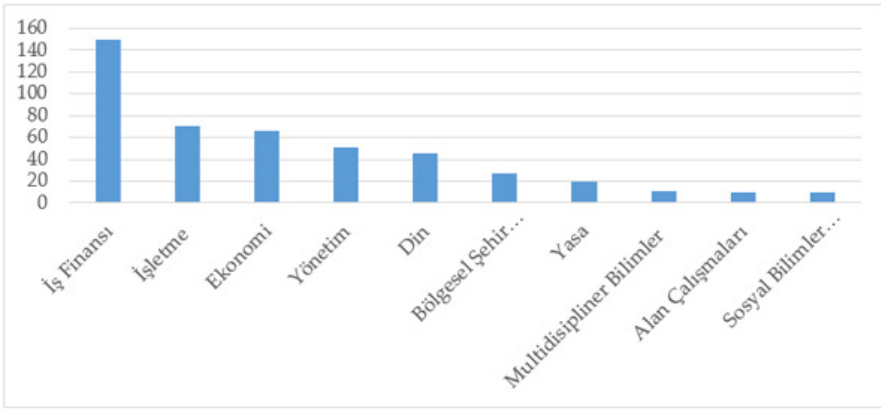
Şekil 6: Yayınların Yazarlara Göre Dağılımı

Web of Science veri tabanında "Takafül" kelimesinin taratılması sonucunda indirilen veriler ile oluşturulan konu alanlarına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır. Şekil 7 incelendiğinde en fazla yayının %33 ile İş Finansı alanında, ardından %15 ile İşletme, %14 ile Ekonomi alanında yapıldığı tespit edilmiştir. Diğer yayın alanları ise, Yönetim %11, Din %10, Bölgesel Şehir Planlaması %6, Yasa %4, Multidisipliner Bilimler %2, Alan Çalışmaları %2, Sosyal Bilimler Disiplinlerarası %2 şeklinde sıralanmıştır. Konu alanlarına bakıldığında Tekafül alanının en çok İş Finansı, İşletme ve Ekonomi alanlarında kendine yer bulduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak, Tekafül uygulamalarının bir finansal piyasa faaliyeti içerdiği gerçeği gösterilebilir. Şöyle ki, ister tüketici isterse de işletme düzleminde olsun

İslami normları iş süreçlerine dahil etme arzusu asıl itici güç olmaktadır. Dolayısıyla piyasanın bu algısı veya bu talebe verdiği karşılığa paralel olarak yapılan akademik çalışmaların bu konular etrafında yoğunlaşması doğal karşılanabilir. Ayrıca, en çok atıf alan çalışmaların kümелendiği alanlarında bu minvalde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, bölgesel farklılaşma, yasal alt yapıdaki gereksinimler, alana yönelik vaka çalışmaları ve multidisipliner bakış açıları da araştırmacılar tarafından önemsenen alanları oluşturmaktadır. Şekil 7’de ifade edilen dağılımı, gelecekte yapılacak araştırmaların takip edeceği yolu algılayabilmek ve eksik kalan noktalara müdahil olabilmek için dikkate alınması yerinde olacaktır.

Şekil 7: Yayınların Konu Alanlarına Göre Dağılımı

Anahtar kelimeler, bir makalede içerik ile ilgili fikir oluşturabilecek en temel öğelerdir ve makalenin ana konusu hakkında özet niteliği taşımaktadır.⁷⁹ Anahtar kelimeler üzerinden yapılan co-occurrence (birlikte bulunma) analizinde, anahtar kelimeler arasındaki mesafe birbirleriyle olan ilişkileri göstermektedir.⁸⁰ Bu süreçte WOS veri tabanında “Takafül” taraması sonucunda yayınlanan 369 çalışmanın anahtar kelime dağılımı VOSviewer programı ile analiz edilmiştir ve Şekil 8’de sunulmaktadır. Analizde eşik değeri 5 seçilmiş, toplamda 935 terimin 34’ünün eşik değeri karşıladığı ortaya çıkmıştır. En sık tercih edilen anahtar kelime ilk üç; takafül (134), islamic insurance (39), islamic finance (32) olarak sıralanmıştır. Aslında, İslami bakış açısı doğrudan finansal piyasalara bakışı da etkilemekte, araştırmalar genellikle İslami finans, İslami sigortacılık ve Tekafül düzleminde gelişmektedir. Diğer taraftan, İslami sigortacılık ve Tekafül kelimelerinde oluşan ayrı ayrı yoğunlaşma, kavramsal olarak birinin diğeri yerine de

⁷⁹ Buğan, “İslam Ekonomisi ve Finansı Alanyazının Bibliyometrik Analizi”, 668.

⁸⁰ Karolien Van Nunen vd., “Bibliometric Analysis of Safety Culture Research”, *Safety Science* 108 (2018), 2.

Tablo 2: Anahtar Kelime Ağ Haritası Kümeleri

Birinci Küme (Kırmızı)	İkinci Küme (Yeşil)	Üçüncü Küme (Mavi)	Dördüncü Küme (Sarı)	Beşinci Küme (Mor)	Altıncı Küme (Turuncu)
Corporate Governance, Cost Efficiency, Customer Loyalty, Data Envelopment Analysis, Dea, Efficiency, Insurance, Islamic Banks, Malaysia, Ownership, Performance, Saudi Arabia, Takaful	Attitude, Awareness, Family Takaful, Intention, Perceived Behavioural Control, Purchase Intention, Religiosity, Subjective Norm ve Trust	İslam, İslamic Bank, İslamic Finance, İslamic Insurance, İslamic Law, Riba ve Shari'ah	Pakistan ve Takaful İndüstri	Wagf	Shari'ah

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 9 “Takafül” taraması sonucunda yapılan çalışmaların anahtar kelimelerine göre oluşturulan kelime bulutunu göstermektedir. En çok kullanılan kelimelerin daha büyük görüldüğü kelime bulutunda, şekilde görüldüğü gibi en çok kullanılan anahtar kelime Takafül'dür.

Şekil 9: Tekafül Araştırma Alanındaki Anahtar Kelimelerin Kelime Bulutu

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Toplamda 50 ülkeden veri elde edilmiş fakat ilk 10 ülke ve bu ülkelere ait makale ve atıf sayıları Tablo 3'de gösterilmektedir. İslami sigortacılık üzerine 213 çalışma ile en çok yayına sahip ülke Malezya'dır. Bunu 34 çalışma ile Suudi Arabistan, 33 çalışma ile İngiltere ve 31 çalışma ile Pakistan takip etmektedir. 12 doküman ve 35 atıf ile alt sıralarda yer alan Türkiye bu kümeler içerisinde pembe renkte gösterilen 9. kümede yer almaktadır. Şekil 10'a baktığımızda ilk

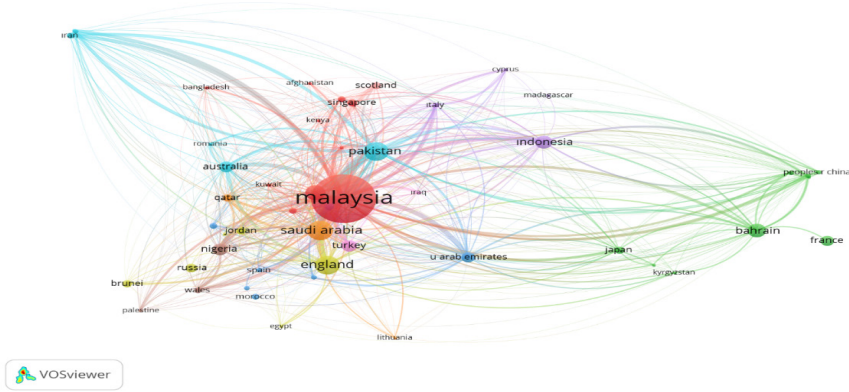
sıralarda yer alan bu ülkelerin dairesel olarak daha büyük, belirgin olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Ülkelerin Doküman Sayıları ve Atıf sayıları

No	Ülkeler	Çalışma Sayısı	Atıf Sayısı
1	Malezya	213	878
2	Suudi Arabistan	34	115
3	İngiltere	33	232
4	Pakistan	31	261
5	Amerika	22	138
6	Bahreyn	17	27
7	Endonezya	16	23
8	Türkiye	12	35
9	Nijerya	12	73
10	Avustralya	11	83

Bibliographic coupling ülke ağ haritası oluşturulurken bir ülkeye ait eşik değerleri minimum doküman sayısı "1" ve bir ülkenin minimum aldığı atıf sayısı "0" olarak seçilmiştir. Toplamda 51 ülkeden 50'sinin eşik değeri karşıladığı görülmüş ve analiz gerçekleştirilmiştir.

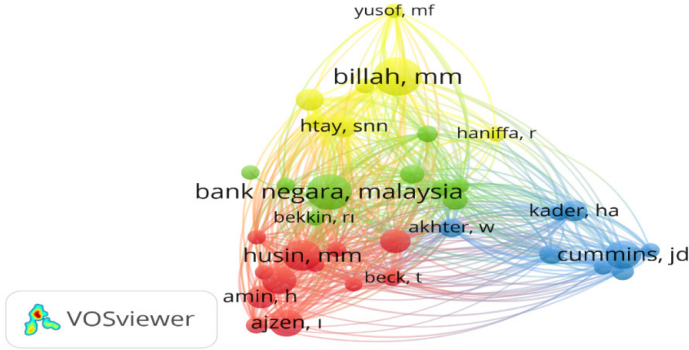
Şekil 10: Ülkelerin Haritalaması

Analiz sonuçlarında 10 farklı renkte kümelenme olduğu dikkat çekmektedir. Renklere bakıldığında ülkelerin birbirleri ile yakın ilişkisi olduğu, fakat yeşil kümenin diğerlerine göre daha uzak olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, yazarların ortak atıf ağı haritasında iki yazara birlikte atıf yapılması durumu ifade edilmektedir. Harita üzerindeki birleşme yakınlığı gösterirken, nadiren birlikte bulunan veya hiç birlikte olmayan yazarlar da harita üzerinde uzak

konumlarda yer almaktadır. Şekil 11 WOS veri tabanında “Takafül” ile ilgili ortaya çıkan bütün çalışmaların analiz sonuçlarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre 36 yazarın eşik değeri karşılamış olduğu görülmektedir.

Şekil 11: Yazar ortak atıf analizine göre en çok atıf yapılan yazarların haritası

Şekil 11’de görüldüğü gibi her renk farklı bir kümeyi, her düğüm bir yazarı temsil etmekte ve düğümlerin boyutları yazarın çalışma, bağlantı ve bağlantı gücüne göre belirlenmektedir. Yazar ortak atıf analizinde İslami sigortacılık alanındaki bilimsel çalışmalardan elde edilen verileri 4 kümeye ayırmıştır. Kırmızıyla vurgulanan birinci küme (12) en fazla yazara sahipken, dördüncü küme (7) en az yazara sahiptir. Yeşil olan ikinci küme 9 yazardan oluşmuş ve en büyük düğüme sahip yazarı bank negara, malaysia (89 alıntı)’dır. Lacivert ile gösterilen üçüncü kümenin 8 yazardan oluştuğu ve en çok atıfı cummins, jd (61)’nin aldığı görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Sigorta, kurum ya da kişilerin karşılaşabileceği risklerin zararlarını telafi etmek, hayati etkilerini azaltmak, risk ve tehlikelerin etkilerini hafifletmek adına bir ihtiyaç haline gelmiştir. Geleneksel sigortacılık olgusu içerisinde, kullanılan sözleşmeler, içerik ve finansal enstrümanlar açısından temel anlamda eleştirel bir yaklaşım söz konusu değildir. Ancak, İslam hukuku perspektifinde sigortacılığı ele aldığımızda, temel İslami kural ve prensiplerin sigortacılık sisteminin gövdesini oluşturması gerekliliği apaçık bir gerçek olarak kendini göstermektedir. İslami finans şeffaflığa, belirsizliğe, eşitlik ve adalete, başkalarının haklarının gözetilmesine odaklanmaktadır. Sigortacılığın da İslami yaklaşıma uygun şartları taşımadığı düşünüldüğünde insanların risk ve tehlikelere karşı savunmasız olmaması için alternatif bir çözüm bulunmuş ve İslami sigortacılık (Tekafül) ortaya çıkmıştır. Farklı insanların bir araya gelerek, zarara uğrayan katılımcıların zararlarının giderilmesi için yapılan yardımlaşma olarak ifade edilebilecek olan Tekafül,

faizsiz sigortacılık olarak da adlandırılmaktadır. Yardım için toplanan paralar prim havuzunda toplanır ve zarara uğrayanların zararları bu havuzdan karşılanmaktadır. Son yıllarda, İslami finans ile ilgili sektörlerin göstermiş oldukları gelişime paralel olarak (yüzdesel olarak bu pastanın içinde çok büyük bir yer kaplamasa da) Tekafül sözleşmeleri de Dünya genelinde (2021 yılı verilerine göre) 73 Milyar ABD Doları seviyesinde bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bu sektörün gelişim potansiyeli, talep eden piyasa katılımlarındaki artış ve teorik boyutunda yapılan incelemeler dikkate alındığında, bu çalışmanın amacı kapsamında, İslami sigortacılık literatürünün WOS veri tabanında bibliyometrik ve görselleştirme analizi ile incelenerek akademik yazın anlamında bir durum tespiti ortaya konmuştur.

Bu çalışmada WOS veri tabanında “Takafül” taraması sonucunda elde edilen bütün çalışmalar dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan çalışmaların yıllarına, dağılımlarına, atıf sayılarına, ülkelerine vb. dağılımlarına ilişkin bilgiler tablollaştırılırken, VOSviewer programı aracılığı ile de anahtar kelime, birlikte bulunma ve ortak atıf analizleri görselleştirilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında, son yıllarda bu konuyla ilgili yayınların arttığı, en çok yayının da 2019 (61) yılında yapıldığı görülmüştür. En çok makale türünde yayın yapıldığı, ilk sırada yer alan ülkenin de Malezya olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır. Görselleştirme sonuçlarına bakıldığında, takafül (134) en sık kullanılan anahtar kelime olarak saptanmıştır. En çok alıntı yapılan (100) ve en yüksek bağlantı gücü olan yazarın Billah olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmayı bir bütün olarak ele aldığımızda, büyüyen Tekafül sektörüne piyasa katılımcıları tarafından gösterilen ilginin artması gerçeğiyle birlikte, akademik çalışmalarında bu yönde yükseliş gösterdiği, bir başka ifade ile teorik ve pratik uygulamaların eş yönlü hareket ettiği tespit edilmiştir. Diğer taraftan, gelecek araştırmalarda, İslami finans özelinde alt sektörlerin de analize dahil edilmesinin ve farklı veri tabanlarının dikkate alınarak ilgili yazına katkı sağlanabileceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Acar, Okan. (2012). "Dr. Okan Acar'ın İnternet Sitesi. Tekafül (Takaful) veya İslami Sigorta Nedir?" Erişim 15 Aralık 2022. <http://www.okanacar.com/2012/10/te-kaful-takaful-veya-islami-sigorta.html>.
- Akbaş, Fatih, Tura, Ümit ve Kaya, Ferudun. "Web of Science Core Collection Veri Tabanında İslami Bankacılık ile İlgili Yapılan Makalelerin Bibliyometrik Analizi". *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 12/23 (2021), 56-78. <https://doi.org/10.47129/bartiniibf.846247>
- Akten Çürük, Suna ve Kaynar, Zülfiye. "Bibliometric Analysis of Islamic Finance Literature". *International Journal of Business & Economic Studies* 3/1 (2021), 27-42.
- Alhumoudi, Yuosef Abdullah. *Islamic Insurance Takaful And Its Applications in Saudi Arabia*, Brunel University, Doktora Tezi, 2012.
- Alrifai, Tariq. *İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem*. Ankara: Buzdağı Yayınevi, 2015.
- Aslan, Hakan. "Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri". *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2015), 93-117.
- Aslan, Hakan – Durmuş, Muhammed Emin. "İslami Sigortacılık (Tekafül): Yöneticilerin Perspektifinden Türkiye Uygulaması". *International Congress on Islamic Economics and Finance* 21-23 October (2015), 17-29.
- Atar, Abdulkadir. "Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye'de İslâmi Bankacılığın Genel Durumu". *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 4/6 (2017), 1029-1062. <https://doi.org/10.7596/taksad.v6i4.1079>
- Ayub, Muhammad. *İslami Finansı Anlamak*. çev. Suna Akten Çürük - Raif Parlakkaya. İstanbul: İktisat Yayınları, 2017.
- Biancone, Paolo Pietro, Saiti, Buerhan, Petricean, Denisa ve Chmet, Federico. "The bibliometric analysis of Islamic banking and finance". *Journal of Islamic Accounting and Business Research* 11/10 (2020), 2069-2086. <https://doi.org/10.1108/JIABR-08-2020-0235>
- Bollani, Luigi ve Chmet, Federico. "Bibliometric Analysis of Islamic Finance. European Journal of Islamic Finance". *European Journal of Islamic Finance* (2020), 1-11. <https://doi.org/10.13135/2421-2172/4936>
- Broadus, Robert Newton. "Toward A Definition Of "Bibliometrics"". *Scientometrics* 12/5-6 (1987), 373-379. <https://doi.org/10.1007/BF02016680>
- Buğan, Mehmet Fatih. "İslam Ekonomisi ve Finansı Alanyazının Bibliyometrik Analizi". *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/26 (2021), 659-677.

- Cobo, Manuel Juan, López-Herrera, Gabriel, Herrera-Viedma, Enrique, ve Herrera, Francisco. "Science Mapping Software Tools: Review, Analysis, and Cooperative Study Among Tools". *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 62/7 (2011), 1382-1402. <https://doi.org/10.1002/asi.21525>
- Çalık, Abdurrahman. *Tekâfûl Sigorta Sistemi ve Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Çekici, Makbule Elif ve İnel, Mehmet Nuri. "Türk Sigorta sektörün Direkt Prim Üretimlerinin tahmin Teknikleri İle İncelenmesi". *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi* 34 (2013), 135-152.
- Çetinkaya Bozkurt, Özlem ve Çetin, Ali. "Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi' nin Bibliyometrik Analizi". *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 11/2 (2016), 229- 263.
- Dalgın, Nihat. (2009). "Sigorta". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Erişim 6 Aralık 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/sigorta?ysclid=lbbcg50qv9171129487>
- Dilek, İlker. "Türkiye'de Tekafül (Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme". *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi* 13 (2019), 44-57.
- Elie, Luc, Granier, Caroline ve Rigot, Sandra. "The Different Types of Renewable Energy Finance: A Bibliometric Analysis". *Energy Economics* (2020), 1-38. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.104997>
- Erkan, İsmail. "Dijital Pazarlamanın Dünü, Bugünü, Geleceği: Bibliyometrik Bir Analiz". *Akademik Hassasiyetler* 7/13 (2020), 149-168.
- Gait, Alsadek Hesain ve Worthington, Andrew. *A Primer on Islamic Finance: Definitions, Sources, Principles and Methods*. University of Wollongong School of Accounting and Finance, 2007
- Goud, Blake. "Finance Forward World Takaful Report 2016, Middle East Global Advisors". Erişim 9 Aralık 2022. http://www.takafulprimer.com/main/downloads/ms_5860.pdf
- Goyal, Kirti ve Kumar, Satish. "Financial literacy: A Systematic Review and Bibliometric Analysis". *International IJC* 45/3 (2021), 80-105. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12605>
- Hacak, Hasan. "İslâm Hukukunda Sigorta ve Fıkıh Bilginlerinin Sigortaya Yaklaşımının Genel Bir Değerlendirmesi". *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2006), 21-50.
- Hassan, Hafız Ali., Abbas, Sayyed Khawar ve Zainab, Faiqa. "Anatomy of Takaful". *Global Scientific Journals* 6/3 (2018), 143-155.

- ICD, The Islamic Corporation for the Development of the Private Sector. "Refinitiv Islamic Finance Development Report". Erişim 11 Aralık 2022. https://icd-ps.org/uploads/files/ICD%20Refinitiv%20ifdi-report-20221669878247_1582.pdf
- Ingale, Kavita Karan ve Paluri, Ratna Achuta. "Financial Literacy and Financial Behaviour: A Bibliometric Analysis". *Review of Behavioral Finance* 14/1 (2020), 130-154. <https://doi.org/10.1108/rbf-06-2020-0141>
- Jamaldeen, Faleel. *Islamic Finance for Dummies*, New Jersey, USA: John Wiley&Sons, 2012.
- Kahf, Monzer. İslam Ekonomisi: Tanım ve Metodoloji Üzerine, Ed. Sercan Karadoğan. 25-46. İstanbul: İslam Ekonomisi Enstitüsü, 2014.
- Karaoğlan, Sadık. "İslami Finans Literatürünün Retrospektifi: Geçmiş ve Gelecek Öngörülleri Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 19(39) (2020), 1088-1106. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.769048>
- Karaoğlan, Sadık - Bilman, Mustafa Erhan. *Kripto Paralar ve Risk İlişkisi Üzerine Bibliyometrik ve Ekonometrik Analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2021.
- Koskinen, Johanna, Isohanni, Matti, Paajala, Henna, Jaaskelainen, Erika, Nieminen, Pentti, Koponen, Hannu, Tienari, Pekka ve Miettunen, Jouka. "How To Use Bibliometric Methods In Evaluation of Scientific Research? An Example From Finnish Schizophrenia Research". *Nordic Journal of Psychiatry* 62/2 (2008), 136-143. <https://doi.org/10.1080/08039480801961667>
- Kurutkan, Mehmet Nurullah ve Orhan, Fatih. *Bilim Haritalama, Bibliyometrik Analiz ve Kitap İle İlgili Genel Hususlar (Der.)*. Sağlık Politikası Konusunun Bilim Haritalama Teknikleri ile Analizi içinde (ss.2-12). IKSAD Publishing House, 2018.
- Lök, Hasan. "Türkiye'de Sigortacılıkta Yeni Bir Trend: Tekafül (Katılım Sigortacılığı)". *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)* 5/25 (2018), 2020-2029.
- Lu, Kun ve Wolfram, Dietmar. "Measuring Author Research Relatedness: A Comparison of Word-Based, Topic Based, and Author Cocitation Approaches". *Journal of the American Society for Information Science* 63/10 (2012), 1973-1986. <https://doi.org/10.1002/asi.22628>
- Maysami, Ramin Cooper ve Williams, John Joseph. "Evidence on the Relationship Between Takaful Insurance and Fundamental Perception of Islamic Principles". *Applied Financial Economics Letters* 2/4 (2006), 229-232. <https://doi.org/10.1080/17446540500461778>

- Meral, Hasan. (2019). Tüm Yönleriyle Tekafül (Katılım) Sigortacılığı. Erişim 10 Aralık 2022. <https://sigortastrateji.com/inceleme/tum-yonleriyle-tekaful-katilim-sigortaciligi/>
- Morder Intelligence “Islamic Finance Market-Growth, Trends, Covid-19 Impact, And Forecasts (2022-2027)”. Erişim 11 Aralık 2022. <https://www.morderintelligence.com/industry-reports/global-islamic-finance-market>
- Neova Sigorta. “Şirketimizin Uyguladığı Model”. Erişim 20 Aralık 2022. <https://www.neova.com.tr/hakimizda/sirketimizin-uyguladigi-model>
- Onur, Abdullah. *Tekafül Sisteminde Vekalet ve Mudarabe Modelleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.*
- Ölçen, Olcay. “Tekafül Sigortacılık Sistemi”. İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi 3/5 (2014), 169-196.
- Öner, Muhammed Hadin. “Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi”. *Journal of Emerging Economies and Policy* 3/1 (2018), 59-71.
- Özudođru, Haşim. “Katılım Sigortacılığı ve Türkiye’deki Durumu”. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi 53/1 (2018), 1-16.
- Polat, Serdar. “Katılım (Tekâfül) Sigortacılığı ve Ülkemizdeki Uygulamaları”. Erişim 12 Aralık 2022. <https://www.bankasurans.com.tr/tr-TR/makaleler/katilim-tekful-sigortaciligi-ve-ulkemizdeki-uygulamalari>
- Pritchard, Alan. “Statistical Bibliography or Bibliometrics?”. *Journal of Documentation* 25/4 (1969), 348-349.
- Samar, Mahmut. “Türkiye’de Katılım Sigortacılığı (Tekâfül) Literatürü”. İlahiyat Akademi 13 (2021), 97-122. <https://dx.doi.org/10.52886/ilak.930165>
- Selçuk, Mervan. “İslâmî Bir Sigorta Deneyimi Olarak Tekâfül”. IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi (2015), 349-358.
- Serpam. “İslami Finans - İslamî Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği”. *Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Notları - 1*, (2013).
- Sezal, Levent. “Türkiye Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi ve Faizsiz Sigortacılık Sisteminin Uygulanabilirliği”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/52 (2017), 1156-1167. <https://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1969>
- Shanmugam, Bala. ve Zahari, Zaha Rina. “A Primer on Islamic Finance”. *The Research Foundation of CFA Institute*, 2009.
- Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu. “Teysîr Modeline ve

- Katılım Esaslı Diğer Faaliyetlere İlişkin Sektör Duyurusu". Erişim 21 Aralık 2022. <https://seddk.gov.tr/files/doc/2022-4-sektor-duyurusu.pdf>
- Şimşek, Murat. "Türkiye'de Katılım Sigortacılığı: Teysir Modeli". Erişim 21 Aralık 2022. <https://islamiktisadi.net/2022/06/24/turkiyede-katilim-sigortaciligi-tey-sir-modeli/>
- Terzioğlu, Begüm. *Sigorta Acentelerinin Konvansiyonel ve Tekafül Sigorta Pazarlamasına Yaklaşımları Üzerine Uygulama*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Tolefat, Abdulrahman Khalil ve Asutay, Mehmet. *Takaful Investment Portfolios: A Study of Composition of Takaful Funds in the GCC and Malaysia*. Singapore: John Wiley&Sons, 2013.
- Üstün, Yusuf. "Sigorta, Tekâfül ve Kooperatif Sigortacılığı". *Karınca Dergisi* 927/80 (2014), 12-1.
- Vehbe, Tefvik Ali ve Armağan, Servet. "Çağdaş Hukukta ve İslam Hukukunda Sigorta". İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi (1973), 85-101.
- Vikipedi. "İslam Ekonomisi". Erişim 6 Aralık 2022. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0slam_ekonomisi
- Warde, Ibrahim. *Islamic Finance in the Global Economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000.
- Yanpar, Atıla. *İslami Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*. İstanbul: Scala Yayıncılık, 2015.
- Yenice, A. C., Özdemir, M. ve Koç, A. "Looking at the 'Big Picture' in Islamic Economics and Finance Literature A Bibliometric Analysis of WoS Indexed Documents". *Turkish Journal of Islamic Economics* 9/1 (2022), 59-93.
- Yeşilçelebi, Gül. "Performans Denetimi Araştırmalarının Eğilimi: Bibliyometrik ve Görselleştirme Analizi". *İşletme Akademisi Dergisi* 3 /3 (2022), 298-315. <https://dx.doi.org/10.26677/TR1010.2022.1097>
- Yıldırım, İsmail. "Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği". *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 6/2 (2014), 49-58.
- Yılmaz, Kürşad. "Sosyal Bilimlerde ve Eğitim Bilimlerinde Sistemik Derleme, Meta Değerlendirme ve Bibliyometrik Analizler". *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/2 (2021), 1457-1490. <https://dx.doi.org/10.33206/mjss.791537>
- Yurtseven, Muhammet. "İslam Ekonomisi Alanında Yapılan Tezlerin Bibliyometrik

Açıdan İncelenmesi: Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Örneği". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/43 (2019), 111-138.

Zan, Burcu Umut. "Doğrudan Atıf, Ortak Atıf ve Bibliyografik Eşleşme Yaklaşımlarına Dayalı Olarak Araştırma Alanlarının Değerlendirilmesi". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 14/2 (2019), 501-516.

Zhang, Dayong, Zhang Zhiwei ve Managi, Shunsuke. "A Bibliometric Analysis on Green Finance: Current Status, Development, and Future Directions". *Finance Research Letters* 29 (2019), 425-430. <https://dx.doi.org/10.1016/j.frl.2019.02.003>